

Cumhuriyet Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesine Başvuran Bir Grup Hastada Baş Ağrısının Değerlendirilmesi

EVALUATION OF HEADACHE ON PATIENTS WHO WERE ADMITTED TO THE CUMHURİYET UNIVERSITY FACULTY OF DENTISTRY

Aslıhan SOYAL*, Filiz TAHTABAŞ*, Mustafa ÖZTÜRK**, Ziynet ÇINAR***

* Dt., Cumhuriyet Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Ağız, Diş, Çene Hastalıkları ve Cerrahisi AD,

** Yrd.Doç.Dr., Cumhuriyet Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Ağız, Diş, Çene Hastalıkları ve Cerrahisi AD,

*** Yrd.Doç.Dr., Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Biyoistatistik AD, SİVAS

Özet

Amaç: Cumhuriyet Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi, Ağız, Diş, Çene Hastalıkları ve Cerrahisi Anabilim Dalı polikliniğine, dental problemler nedeniyle başvuran ve aynı zamanda baş ağrısı şikayeti mevcut olan hastaların tesbiti ve ağrı orijinlerinin araştırılması amaçlanmıştır.

Materyal ve Metod: Çalışmamızda ilgili anabilim dalına başvuran, yaşları 15-65 arasında değişen 265 hasta, Baş Ağrısı Formu doldurtularak değerlendirilmeye alınmıştır.

Bulgular: Yapılan değerlendirmeler sonucunda, cinsiyet açısından karşılaştırıldığında, kadınların erkeklere oranla baş ağrısından daha fazla şikayetçi oldukları tesbit edilmiştir.

Sonuç: Baş ağrısı şikayeti bulunan bireyler üzerinde yapılan değerlendirmelerde, kadınların olaydan daha fazla etkilendikleri ortaya çıkmıştır. Bu etkilenme tam tedavi edilmediği takdirde, bireyin günlük hayatında değişiklik yapacak kadar etkili olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Diş hekimliği, Baş ağrısı, Cinsiyet

T Klin Diş Hek Bil 2003, 9:9-14

Summary

Purpose: We have focused on pointing the patients who were diagnosed with headaches and some kind of dental problems at the same time. Based on the above study, in the Cumhuriyet University Faculty of Dentistry and Oral Surgery, our goal is to classify the dental patients along with the headache problems and to determine the cause of the headache.

Material and Methods: We have clinically studied 265 patients aged between 15 and 65, who were admitted to the Faculty of Dentistry and Oral Surgery, with the symptoms of headache. The patients were requested to fill out a form for the headache problem.

Results: Based on the clinical data, our research revealed that headache is more likely for female dental patients.

Conclusion: We have concluded that female dental patients are more vulnerable for headache problems. It is also evident that, if not treated properly, headache may negatively impact the patients life.

Key Words: Dentistry, Headache, Gender

T Klin J Dental Sci 2003, 9:9-14

Baş ağrısı toplumda; görülme sıklığı ve oluştuğu etkiler sebebiyle önemli bir sağlık problemidir. Günümüzde giderek ağırlaşan, hızlanan yaşam koşulları ve artan stres faktörleri sonucunda insanlar sıklıkla baş ağrısı problemi ile karşı karşıya kalmaktadır (1).

Ağrı sadece hasta için değil aynı zamanda hastayı tedavi etmeye çalışan hekim için ve ağrının etyopatogenezini anlamaya çalışan araştırmacı için de oldukça güç ve ilginç bir problemdir. Eğer hasta bir duyguyu ağrı olarak tanımlıyorsa hekim de ağrı

olarak kabul etmelidir. Epidemiyolojik araştırmalara göre toplumun beşte biri primer semptom olarak baş ağrısı yakınmasıyla hekime başvurmaktadır (1). ‘Baş ağrısı’ deyimi kafada orbitaların üzerinden suboksipital bölgeye kadar duyulan ağrı ve rahatsızlık hissi için kullanılır. Ağrının kaynağı her zaman için bu bölgede olmayıp; yüzde, dişlerde veya boyunda olabilir ve bu tanımlanan alanlara yayılabilir. Baş ağrısı intrakraniyal ve ekstrakraniyal yapıların çeşitli patolojilerinde ortaya çıkan ve bir takım psikojenik değişiklikler ile birlikte seyreden bir durumdur (1-4).

Uluslararası Baş ağrısı Birliği'nin 1988 yılında yaptığı baş ağrısı sınıflaması 13 gruba ayrılır (1,3,5,6). Buna göre baş ağrıları:

- 1) Migren,
- 2) Gerilim tipi baş ağrısı,
- 3) Küme baş ağrısı ve kronik paroksizmal hemikrani,
- 4) Yapısal bozukluklar ve ilişkisiz çeşitli baş ağrıları,
- 5) Kafa travmasıyla ilgili baş ağrıları,
- 6) Vasküler bozukluklar ile ilişkili baş ağrıları,
- 7) Vasküler olmayan kafa içi bozuklukları ile ilişkili baş ağrıları,
- 8) Madde veya madde yoksunluğu ile ilişkili baş ağrıları,
- 9) Nonsefalik enfeksiyonlar ile ilişkili baş ağrıları,
- 10) Metabolik bozukluklar ile ilişkili baş ağrıları,
- 11) Kafatası, boyun, gözler, kulaklar, burun, sinüsler, dişler, ağız ve diğer fasiyal veya kranial yapılar ile ilişkili baş ve yüz ağrıları,
- 12) Kranial nevralleriler, sinir gövdesi ağrıları,
- 13) Sınıflandırılmayan baş ağrıları şeklindedir.

Son yıllarda baş ağrısı ile ilgili yapılan çalışmalar, ağrının toplum ve bireyler üzerindeki etkilerini anlamak ve ağrının hikayesini tesbit etmenin; sosyoekonomik, genetik ve çevresel faktörler gibi risk faktörleri ile ilgili olarak farklılıklar gösterdiğini ortaya koymuştur. Baş ağrısı üzerine küçük ve spesifik popülasyonlarda yapılan çalışmalar, bu faktörlerin tanımlanmasında, ağrının sıklığı ve şiddeti konusunda sonuçlar elde edilmesini sağlayabilir (7). Klinik değerlendirmeler, ağrının ölçülme yöntemlerinden bir tanesini teşkil eder. Ağrının ölçülmesi teşhis koyabilmede ve böylece uygun tedaviyi seçmede diagnostik bir öneme sahiptir (8).

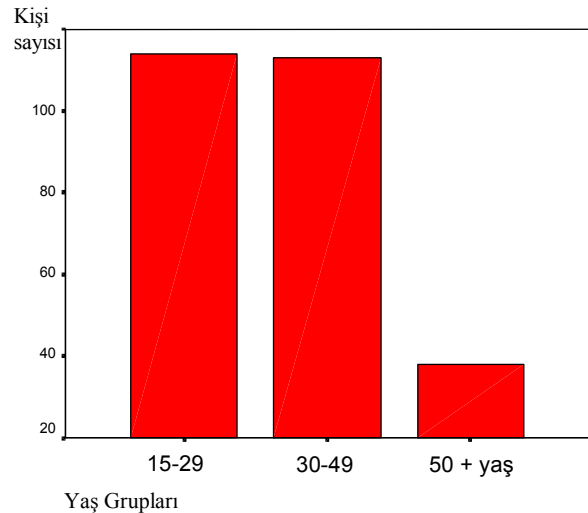
Çalışmamızda, Cumhuriyet Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Ağız Diş Çene Hastalıkları ve Cerrahisi Polikliniğine başvuran hastalarda, baş ağrısı mevcudiyetinin tesbiti ve ağrı mevcudiyeti ile yaş, cinsiyet, ağrının lokalizasyonu ve süresi gibi özellikler arasındaki ilişkilerin tesbiti amaçlanmıştır.

Materyal ve Metod

Çalışmamız, Cumhuriyet Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi, Ağız Diş Çene Hastalıkları ve Cerrahisi kliniğine başvuran, yaşları 15-65 arasında değişen 146 kadın 119 erkek olmak üzere toplam 265 hasta üzerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya katılan hastaların yaş ortalaması 34.49 olarak saptanmıştır. Yaş gruplarına ait kişi sayıları Şekil 1'de gösterilmiştir.

Baş ağrısı formu 22 sorudan meydana gelmiştir ve hastalara operasyon öncesi hekim kontrolünde doldurtulmuştur. Baş ağrısı sorgulama formunda hastalara, ağrının ilk defa hangi yaşta başladığı, başlama yeri, yayılım yeri, ağrının ne kadar sürdüğü, ağrı sırasında oluşan semptomlar, ağrının şiddeti ve ağrıyı başlatan veya tetikleyen nedenler maddeler halinde sorulmuştur. Bunun dışında baş ağrısının yaşam kalitesini etkileyip etkilemediği, iş veya okul devamsızlığına yol açıp açmadığının da belirtilmesi istenmiş ve ayrıca hastaların sahip oldukları alışkanlıklar (sigara, alkol vs.) ve ağrıya yönelik ağrı kesici ilaç kullanma alışkanlıkları tesbit edilmiştir.

Baş ağrısı mevcut olan hastalarda ağrının şiddetini belirlemek amacıyla ölçümle ve sayımla değerlendirmeler yapılmıştır. Ölçümle değerlendirmelerde parametre olarak VAS skalası uygulanmıştır. Sayımla yapılan değerlendirmelerde kişi sayısı parametre olarak alınmıştır. Elde edilen bul-

Şekil 1. Yaş gruplarına ait kişi sayıları.

Tablo 1. Baş ağrısının başlama yerinin cinsiyete göre sınıflandırması

	Cinsiyet		Toplam	%
	Erkek	Kadın		
Alın	46	30	76	31.9
Şakak	13	19	32	13.4
Göz	3	12	15	6.3
Ense	7	20	27	11.3
Boyun	1	10	11	4.6
Sırt	2	--	2	0.8
Tepe	6	9	15	6.3
Tüm baş	22	38	60	25.2
Toplam	100	138	238	100

gular SPSS 8.0 programı ile değerlendirilmiştir. Değerlendirmelerde ki-kare testi ve korelasyon analizi uygulanmıştır.

Bulgular

Araştırma sonuçlarında, cinsiyete göre baş ağrısı prevalansı incelendiğinde, kadınlarla erkekler arasındaki fark önemli bulunmuştur ($p<0.05$). Buna göre ağrı prevalansının kadınlarda erkeklerden daha yüksek olduğu tesbit edilmiştir. Ayrıca ağrının süresi yönünden kadınlarla erkekler arasında fark önemlidir ($p<0.05$). Ağrının kadınlarda daha uzun sürdüğü tesbit edilmiştir. Ancak ağrının yayıldığı bölgeler ve cinsiyet arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemsiz bulunmuştur ($p>0.05$).

Çalışmaya katılan hastaların %10.2'si, baş ağrısı şikayetinin hiç olmadığını belirtirken, ağrının sıklığıyla ilgili olarak baş ağrısı mevcut olan hasta-

ların %29.1'i ayda yaklaşık 1-3 kez baş ağrısı çektiklerini ifade etmişlerdir.

Ağrı durumu yerleşim yerine ve yaş gruplarına göre istatistiksel açıdan bir farklılık göstermemiştir ($p>0.05$).

Ağrının başlangıç yeri sorulduğunda, %31.9 oranla en fazla olarak alın bölgesinde ağrının başladığı belirtilirken, 2. sırada %25 oranında tüm başta ağrının başladığı ifade edilmiştir. Bu sonuçlara ait değerler Tablo 1'de belirtilmiştir.

Ağrının yayılma bölgesi sorulduğunda 89 hasta (%37.4) ağrının lokalize olarak kaldığını ifade ederken, 51 hasta (%21.4) enseye, 37 hasta (%15.5) boyuna, 25 hasta (%10.5) alın bölgesine, 20 hasta (%8.4) şakak bölgesine, 16 hasta ise (%6.7) göze yayıldığını belirtmişlerdir.

Ağrı öncesinde ve/veya ağrı sırasında oluşan belirtiler ile cinsiyet arasında anlamlı bir istatistiksel ilişki bulunamamasına karşılık, kadınlarda belirtilerin genelde daha fazla görüldüğü tesbit edilmiştir (Tablo 2).

Aynı şekilde ağrı öncesinde ve/veya ağrı sırasında oluşan belirtilerin süresi ile cinsiyet arasında ilişki saptanamamıştır, ancak bu değerlere ait yüzde oranları kadınlarda daha yüksek bulunmuştur (Tablo 3).

Ağrının süresi ile VAS ölçümü arasında aynı yönlü korelasyon vardır ($r =0.32$; $p<0.05$). Buna göre ağrı süresi uzadığında VAS değeri de artmaktadır.

Ağrının şiddeti ile VAS ölçümü arasında aynı yönlü korelasyon vardır ($r =0.89$; $p<0.05$). Bu ko-

Tablo 2. Baş ağrısı öncesinde ve ağrı sırasında oluşan belirtiler ve cinsiyetin karşılaştırılması

Belirti (Ağrıdan önce veya ağrıyla birlikte)	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kadın	
Parlak ışıklar	%2.9 (7)	%3.4 (8)	%6.3 (15)
Tek leke	%0.8 (2)	%0.4 (1)	%1.3 (3)
Renkli ışıklar	----	%2.5 (6)	%2.5 (6)
Siyah lekeler	%3.8 (9)	%10.5 (25)	%14.3 (34)
Renksiz ışıklar	%0.4 (1)	%3.8 (9)	%4.2 (10)
Zikzaklı parlak çizgiler	%0.8 (2)	%1.3 (3)	%2.1 (5)
Belirti yok	%31.9 (76)	%34.5 (82)	%66.4 (158)
Karışık	%1.3 (3)	%1.7 (4)	%2.9 (7)
Toplam	%42 (100)	%58 (138)	%100 (238)

Tablo 3. Baş ağrısı öncesinde ve ağrı sırasında oluşan belirtilerin süresinin ve cinsiyetin karşılaştırması

Belirtilerin Süresi	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kadın	
0-30 dakika	%16.5 (13)	%45.6 (36)	%62 (49)
30 dakika-2 saat	%10.1 (8)	%7.6 (6)	%17.7 (14)
2 saat +	%3.8 (3)	%16.5 (13)	%20.3 (16)
Toplam	%30.4 (24)	%69.6 (55)	%100 (79)

Tablo 4. Cinsiyete göre baş ağrısı mevcudiyetinde ilaç kullanma durumu

Cinsiyet	İlaç Kullanma Durumu				Toplam
	Her zaman	Ara sıra	Nadir	Kullanmıyor	
Erkek	%32.8 (20)	%41.9 (44)	%69 (20)	%37.2 (16)	%42 (100)
Kadın	%67.2 (41)	%58.1 (61)	%31 (9)	%62.8 (27)	%58 (138)
Toplam	%100 (61)	%100 (105)	%100 (29)	%100 (43)	%100 (238)

Tablo 5. Baş ağrısının şiddetine göre ilaç kullanma durumu

Ağrının Şiddeti	İlaç Kullanma Durumu				Toplam
	Her zaman	Ara sıra	Nadir	Kullanmıyor	
Hafif	%15.9 (7)	%31.8 (14)	%18.2 (8)	%34.1 (15)	%100 (44)
Orta	%22.6 (26)	%46.1 (53)	%13 (15)	%18.3 (21)	%100 (115)
Şiddetli	%27.1 (16)	%52.5 (31)	%10.2 (6)	%10.2 (6)	%100 (59)
Çok şiddetli	%60 (12)	%35 (7)	----	%5 (1)	%100 (20)
Toplam	%25.6 (61)	%44.1 (105)	%12.2 (29)	%18.1 (43)	%100(238)

relasyon önemlidir. Şiddet arttığında VAS değeri de artmaktadır.

Baş ağrısı esnasında yatma mecburiyeti açısından cinsiyete göre değerlendirme yapıldığında fark önemli bulunmuştur ($\chi^2 = 5.78$; $p < 0.05$). Kadınlarda oran daha yüksek çıkmıştır.

Sigara kullanımı ile ağrının şiddeti arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($\chi^2 = 0.82$; $p > 0.05$).

Cinsiyet ve ağrı kesici ilaç kullanma arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($\chi^2 = 11.18$; $p < 0.05$). Buna göre kadınların erkeklerle oranla daha fazla ağrı kesici ilaç kullandıkları tesbit edilmiştir.

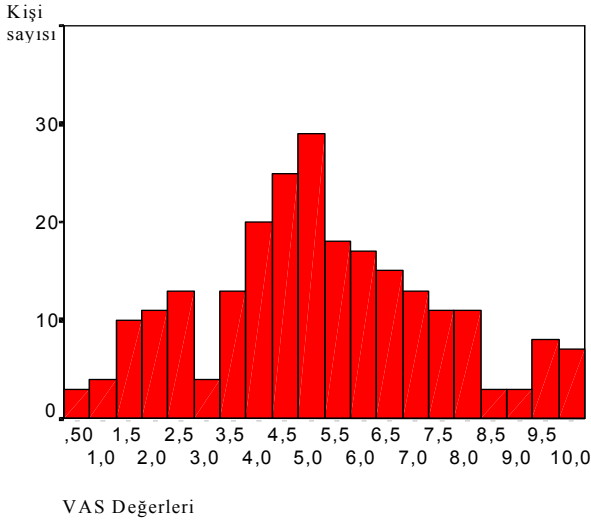
Baş ağrısı olan hastalar ilaç kullanımı açısından değerlendirildiğinde, 238 kişiden 61 kişi (%25.6) ağrı oluştuğunda her zaman ilaç aldığı,

105 kişi (%44.1) ara sıra, 29 kişi (12.2) çok nadir olarak ilaç kullandığını, 43 kişi (%18.1) ise ilaç kullanmadığını belirtmiştir (Tablo 4).

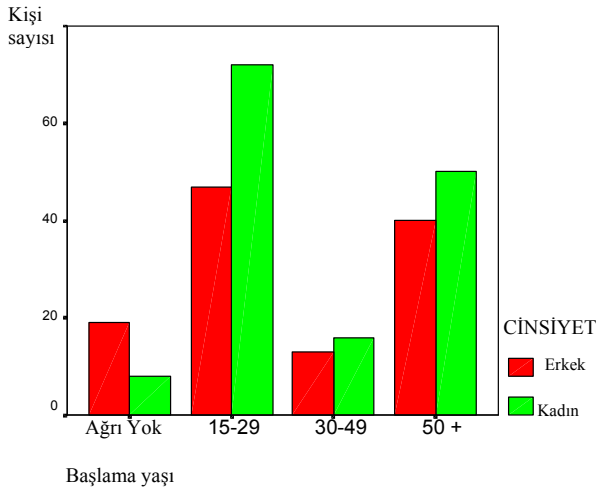
Ağrı şiddeti ile ilaç kullanımı arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$). Ağrının şiddeti arttıkça ilaç kullanımı artmaktadır (Tablo 5).

Baş ağrısı şikayeti olan hastalar göz önüne alındığında, ağrının şiddeti açısından 44 hasta hafif, 115 hasta orta şiddette, 59 hasta şiddetli ve 20 hasta çok şiddetli olmak üzere ağrı şiddetini belirtmişlerdir. Kişi sayısı ve VAS skalası ölçümleri Şekil 2'de karşılaştırılmıştır.

Baş ağrısı bu parametrelerin dışında, geçirilmiş senkop hikayesi, geçirilmiş operasyonlar, ağrının başlangıç yeri ve başlama yaşı açısından karşılaştırmalı olarak incelenmiş ancak anlamlı sonuçlara ulaşamamıştır. Tüm hastalar üzerinde yapılan

Şekil 2. Kişi sayısı ve VAS skalası ölçümlerinin karşılaştırılması.

Şekil 3. Cinsiyete göre baş ağrısının başlama yaşları.

çalışma sonucu ağrının başlama yaşı ile ilgili değerler grafikte gösterilmiştir (Şekil 3).

Cinsiyet yönünden baş ağrısının yaşam kalitesini etkilemesi incelendiğinde farklılık önemsiz bulunmuştur ($p>0.05$). Cinsiyete göre, işe devam etme ve iş başarısı faktörlerine göre değerlendirilmede farklılık gözlenmemiştir ($p>0.05$).

Tartışma

Baş ağrısında sınırlılığın rolü, anksiyete ile olan ilişkisi, depresyon ve günlük yaşam streslerinin

değerlendirildiği Venable ve arkadaşlarının (9) yaptığı çalışmada, rekürrent baş ağrısı şikayeti olan 65 kadın hasta çalışmaya dahil edilmiştir. Hastaların tekrarlayan baş ağrılarını tanımlamak amacıyla örnek baş ağrısı semptomları formu hastalara doldurulmuştur. Bizim çalışmamızda da dental problemlerle diş hekimine başvuran hastalarda baş ağrısının tesbiti ve ağrının yaşam kalitesini etkileyip etkilemediği konusunda değerlendirilme yapmak amacıyla, baş ağrısı formu hastalara doldurulmuştur.

Reynolds ve arkadaşlarının (10) yaptığı çalışmada, stres ve baş ağrısı arasındaki ilişki araştırılmıştır. Çalışmada üniversite son sınıfında okuyan %62 sini kız öğrencilerin oluşturduğu 1289 kişiden oluşan, yaş ortalaması 19.96 olan populasyon kullanılmıştır. Öğrencilere baş ağrısının sıklığı, şiddeti, süresi, lokalizasyonu, nörolojik ve gastrointestinal semptomları, ailesel hikayesi, varsa daha önce baş ağrısı ile ilgili konulan teşhisler ve zamanla baş ağrısındaki semptomlarda değişiklik olup olmadığı konularında sorular yöneltilmiştir. Çalışmanın sonuçlarında, günlük hayattaki streslerin baş ağrısının oluşmasıyla ve sıklığıyla alakalı olduğu bulunmuştur. Bu ilişki kadınlarda erkeklere oranla daha kuvvetlidir. Bu sonuç bizim çalışma sonuçlarımızla uyum göstermektedir.

Costa ve arkadaşlarının (7) yaptığı çalışmada, Santa Caterina Federal Üniversitesindeki tıp öğrencileri, baş ağrısının şiddeti ve sıklığının insanlar üzerindeki etkilerinin tesbit edildiği çalışmaya dahil edilmişlerdir. Çalışmaya alınan 408 öğrenci değişik ağrı tiplerinde değerlendirilmişlerdir. Çoğunluğunu kız öğrencilerin oluşturduğu %33'lük bir grupta, tıp eğitiminin sonlarına doğru baş ağrısı frekansının arttığı bildirilmiştir. Öğrencilerin %51.8'i baş ağrısına karşı müdahale etmeden kendiliğinden geçmesini beklerken %34.4'ü tavsiye edilen medikasyon yollarına başvurduklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin çok büyük çoğunluğunda baş ağrısı sırasında tedaviye yardımcı olmak amacıyla yatarak veya ortamdan uzaklaşarak baş ağrısını geçirmeye çalıştıkları saptanmıştır. Bu çalışmada da bizim çalışmamızla uyumlu olarak kadınlarda baş ağrısı görülme frekansı erkeklere göre daha fazla çıkmıştır. Günlük hayattaki stresle-

rin baş ağrısının oluşumunda etkili olduğu göz önüne alınacak olursa, kadınlarda bu etkinin daha güçlü olması sebebiyle kadınlarda baş ağrısı erkeklerle oranla daha sık görülmektedir ve bu sonuç daha önce yapılan çalışma sonuçlarıyla uyumludur.

Heinisch'in (7) yaptığı çalışmada, baş ağrısı kliniğine başvuran 149 hastadan %99'unda hastaların baş ağrısından kurtulmak amacıyla çeşitli yöntemler kullandığı tesbit edilmiştir. Medikal tedavi dışında en çok tercih edilen uygulama hastanın yatarak ve çevresinden kendini izole ederek baş ağrısını gidermeye çalışmasıdır. Bizim çalışmamızda da baş ağrısı mevcut hastaların %44.2'si ağrı esnasında yatma mecburiyeti hissettiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca çalışmada yaş ve cinsiyete bağlı olarak, baş ağrısı sebebiyle okul veya iş kaybı oranı %1.2-4.5 olarak rapor edilmiştir. Bu oran bizim çalışmamızda kadınlarda %28.2, erkeklerde ise % 18 olarak tespit edilmiştir.

Spierings ve arkadaşlarının (11) çalışmasında, kronik baş ağrısı hikayesi olan 28 kadın ve 50 erkek hastada baş ağrısının gelişimi ve nasıl sonuçlandığı incelenmiştir. Kronik baş ağrısı kriteri belirlenirken son 1 yıl içerisinde haftada en az 5 gün baş ağrısı şikayeti olan hastalar belirlenmiştir. Hastalarda ağrının şiddeti %33 oranında orta düzeyde %67 oranında ise şiddetli olarak tesbit edilmiştir. Bizim çalışmamızda da ağrı şiddeti cinsiyetle karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

Rhee ve arkadaşlarının (12) amerikalı adölesan dönemdeki 6072 birey üzerinde yaptıkları çalışmada, baş ağrısı prevalansı; cinsiyet, ırk, yaş, uykusuzluk ve depresyon gibi kriterler göz önüne alınarak incelenmiştir. Bizim çalışmamızda da buna benzer olarak baş ağrısı prevalansı; cinsiyet, meslek, yaş gibi kriterler göz önüne alınarak değerlendirilmiştir.

Sonuç

Bizim çalışmamızda, çalışmaya katılan 265 hastadan, 238'i baş ağrısı şikayeti olduğunu belirtmiştir. Baş ağrısı olan hastaların %50'si ağrının 30 yaş ve öncesinde başladığını belirtirken, %12.2'si 30 yaş üstünde ağrının başladığını belirtmişlerdir. Hastaların %37.8'i ise ağrının başlamaya yaşını hatırlamadıklarını söylemişlerdir. Cinsiyete göre baş ağrısı görülme oranı kadınlarda %61.5, erkeklerde %38.5 olarak tesbit edilmiştir. Bu fark istatistiksel açıdan önemlidir ve bu sonuç diğer çalışmalardaki sonuçlarla uyumludur. Ancak cinsiyet yönünden incelendiğinde baş ağrısının yaşam kalitesini etkilemesi açısından fark tesbit edilmemiştir.

Baş ağrısı ve ilaç kullanımı arasındaki ilişki araştırıldığında ise doğru orantılı bir ilişki saptanmıştır. Baş ağrısının şiddetinin artmasıyla ilaç kullanma oranları da yükselmektedir. Cinsiyet ve ağrı kesici ilaç kullanma arasında da istatistiksel açıdan önemli fark tesbit edilmiştir. Buna göre, ağrı durumunda kadınların erkeklerden daha fazla ilaç kullandıkları belirtilmiştir.

Baş ağrısı ve ilaç kullanımı arasındaki ilişki araştırıldığında ise doğru orantılı bir ilişki saptanmıştır. Baş ağrısının şiddetinin artmasıyla ilaç kullanma oranları da yükselmektedir. Cinsiyet ve ağrı kesici ilaç kullanma arasında da istatistiksel açıdan önemli fark tesbit edilmiştir. Buna göre, ağrı durumunda kadınların erkeklerden daha fazla ilaç kullandıkları belirtilmiştir.

KAYNAKLAR

1. Tin Z, Mirza M: Migrenin Tanısı ve Fiziopatolojisi. Erciyes Tıp Dergisi 16:358, 1994
2. Radhakrishnan K: Epidemiology of Pain. Headache 41: 106, 1999
3. Yaltkaya K, Balkan S, Oğuz Y: Nöroloji Ders Kitabı. Ankara, Palme Yayıncılık, 1996, s.263
4. Gilroy J, Meyer JS: Medical Neurology 3th edition. Newyork, Macmillan Publishing CO, 1979, p. 321
5. Tokçer A, İrkeç C: Baş Ağrılarına Klinik Yaklaşım ve Tedavi İlkeleri. İlaç ve Tedavi Dergisi 8: 581, 1995
6. Oğul E: Temel ve Klinik Nöroloji. Bursa, Uludağ Üniversitesi Basımevi, 1996, s.161
7. Costa MZ, Soares CB, Heinisch LM, Heinisch RH: Frequency of Headache in the Medical Students of Santa Catarina's Federal University. Headache 40: 740, 2000
8. Yavuz GE, Karaca İR: Postoperatif Dental Ağrının Ölçümü. Gazi Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi 7: 169, 1990
9. Venable VL, Carlson CR, Wilson J: The Role of Anger and Depression in Recurrent Headache. Headache 41: 21, 2000
10. Reynolds DJ, Hovanitz CA: Life Event Stress and Headache Frequency Revisited. Headache 40: 111, 2000
11. Spierings EL, Ranke AH, Schroevens M, Honkoop PC: Chronic Daily Headache: A Time Perspective. Headache 40: 306, 2000
12. Rhee H: Prevalence and Predictors of Headaches in US Adolescents. Headache 40: 528, 2000

Geliş Tarihi: 04.12.2001

Yazışma Adresi: Dt. Aslıhan SOYAL

Cumhuriyet Üniversitesi

Diş Hekimliği Fakültesi

Ağrı, Diş, Çene Hastalıkları ve Cerrahisi AD

58140 Kampüs, SİVAS